

بسم الله الرحمن الرحيم

علت ترجیح الگوی مجازی بر الگوی حقیقی در میان برخی جوانان

استاد راهنما: خانم فاطمه محرمی

زینب قاسمی، لاله شکرانه، زهرا سادات موسوی، ندا مطیعی ثانی

حوزه علمیه حضرت خدیجه سلام الله علیها

استان تهران

چکیده

مقاله حاضر در صدد کشف دلایلی است، که چرا جوانان گرایش به فضای مجازی پیدا کردند و از الگوهای حقیقی فاصله گرفتند و لذا سعی این مقاله بر آن است که با روش نقلی، مورد بررسی قرار گیرد، با توجه که جوانان قشر حساس جامعه و آینده سازان این کشور هستند، لذا افراد و نهادها شایسته است تا تهدیدهای رسانه و علل انتخاب الگو نادرست مجازی توسط جوانان و پیامدهای مخرب فضای مجازی را بشناسند، تا در مواجهه با آن بهترین راهکارها را برگزینند، در نتیجه از علل تاثیر گذاری بر گرایش این قشر به فضای مجازی می توان به مواردی اشاره کرد: سن، شخصیت، درآمد، شغل، سرگرم شدن، آسان بودن برخی فعالیت های مجازی، شناخت خود، کسب اطلاعات بروز در زمینه های مختلف، گریز از دنیای واقعی، ارتباط با دوستان و اجتماعی شدن، فعالیت های اجتماعی و مسایل سیاسی، جذابیت کاذب برخی از الگوها، وسوسه نظام استکبار که سعی در تحمیل افکار غلط خود دارد.

کلید واژگان: جوانان، الگوی مجازی، الگوی حقیقی

امروزه شاهد فراگیر شدن صنعت ارتباطات و اطلاعات، در جهان هستیم؛ از جمله فضای مجازی که عده زیادی از آن بهره می برند و تعداد قابل توجهی از کاربران، جوانان هستند که به دلایل گوناگون از آن استفاده می کنند؛ حتی برخی جوانان الگوهایی در این فضا دارند و فعالیت الگوها را بررسی می کنند و گاه از ارزش و نگرش آنها تاثیر می گیرند .

جوانان به عنوان قشر حساس جامعه، شناخته می شوند که نقش مستقیم در آینده و چگونه رقم خوردن آن دارند . (علیشیری، موسوی زاده، ۱۳۹۵، ص ۲) فضای مجازی بستری است که افراد با علایق و نگرش های گوناگون، از آن استفاده می کنند، وقتی جوانان آینده ساز وارد این بستر شده، با افراد زیادی آشنا می شوند که برخی نگرش ضد ایرانی و اسلامی دارند و با الگو قرار دادن و اثر پذیری از آنها ، بر روی جامعه تاثیر مستقیم می گذارند .

خانواده ها به عنوان اولین نهاد در تربیت فرزندان و کارشناسان و معلمان که یاری رسان جوانان و گروه اثرگذار بر آنها هستند ، ضروری است با علت گرایش جوانان به الگوهای مجازی، نسبت به الگوهای حقیقی آشنا شوند و فضا را برای آنها مناسب سازند، همچنین این نهادها به بازبینی عملکرد خود بپردازند .

هدف از این پژوهش، آگاهی به علت درونی و بیرونی برخی جوانان به شبکه مجازی است که سن، شخصیت، درآمد و تحصیل فرد و اجتماع و سیاست بررسی می شود.

در رابطه با پیشینه فضای مجازی، این واژه تقریباً جدید است که دهه ۱۹۸۰ در ادبیات علمی و تخیلی استفاده شده و مورد کاربرد افرادی قرار گرفت که در زمینه کامپیوتر فعالیت می کردند، به همین دلیل در دهه ۱۹۹۰ رواج یافت. بنیانگذار این واژه ویلیام گیسون _ رمان نویس آمریکایی _ بود که آن را در داستان کوتاه خود بکار برد .(صالحی فریزهندی، ۱۳۹۸، ص ۲)

در پژوهش های انجام شده در این زمینه اینگونه بدست آمده :

۱_ پژوهش « اهداف و انگیزه های عضویت کاربران در شبکه های اجتماعی مجازی » که نویسندگان آن محمود شهابی و قدسی بیات می باشند در سال ۱۳۹۱ به بررسی و مطالعه درباره جوانان شهر تهران پرداختند و با مصاحبه ها و مطالعه هایی با چارچوب نظری، انگیزه و اهداف عضویت جوانان در شبکه های اجتماعی را بررسی کرده اند و یافته هایشان نشان می دهد که اکثر کاربران به دلیل تسهیل روابط و احیای روابط قدیمی خود و حفظ ارتباطات دوستانه به شبکه های مجازی روی آورده اند و این فضا را سیاسی نمی دانند .

۲_ پژوهش « بررسی علل گرایش جوانان به شبکه های اجتماعی و پیامدهای آن بر سبک زندگی افراد » نوشته مجید نیکخواه و علی کریمپور و زهرا جعفری بند عیسی است که

کاربرانش شامل دانشجویان دانشگاه تهران از مقطع کارشناسی تا دکتری می باشد؛ در این پژوهش صفات شخصیتی و نوع انگیزه کاربران بررسی می شود و نشان می دهد که صفات رنجوری، وظیفه شناسی، سازگاری و گشودگی بر گرایش جوانان به شبکه های اجتماعی تاثیرگذار است و رابطه معناداری بین انگیزه کاربران و سبک زندگی (اوقات فراغت، سلیقه موسیقایی، نحوه پوشش، مدیریت بدن و جنسی) است .

۳_ پژوهش « شناسایی الگوهای جوانان و نوجوانان و عوامل زمینه ای موثر بران » نوشته نرگس عرب مقدم، عباس گرگی، بهنام جمشیدی، راضیه شیخ الاسلام است که ۸۹۵ نفر از نوجوانان و جوانان دختر و پسر شهر شیراز را با پرسشنامه ای مورد بررسی قرار داده اند؛ به این نتیجه رسیده اند که کاربران به ترتیب اعضای خانواده، افراد علمی ادبی، دوستان و آشنایان، افراد اجتماعی و هنری و ورزشی را الگو می گیرند، در این میان جنسیت و سطح تحصیلات فرد، درآمد خانواده، وضعیت تاهل، منزلت شغلی پدر و تحصیلات مادر نیز بر انتخاب نوع الگوها تاثیرگذار بودند.

این پژوهش در نظر دارد علت درونی و بیرونی برخی جوانان که الگوی مجازی بر حقیقی را ترجیح میدهند، بررسی کند.

مفهوم شناسی

۱_ علت

۱_۱_ علت در لغت

علت در فرهنگ معین و فرهنگ عمید به معنی بیماری و ناخوشی ، سبب و انگیزه ، عذر و بهانه آمده است و در فرهنگ فارسی اینگونه تعریف شده :

((الف - آن که از وجودش وجود شئی دیگر لازم آید و از عدمش عدم شئی دیگر. ب - آن چه وجود شئی بر آن متوقف است و به عدم آن متوقف است و به عدم آن ممتنع می شود ولی به وجودش معلول واجب نمی شود.))

۱_۲_ علت در اصطلاح

در این مقاله سبب و انگیزه منظور است و کلمه علت در این معنا مورد نظر میباشد.

۲_ الگو

۲_۱_ الگو در لغت

در فرهنگ معین و فرهنگ عمید به ترتیب به اینصورت آمده است ، نمونه و طرح ، سرمشق و نمونه. و در لغتنامه دهخدا مترادف واژگانی چون سرمشق، اُسوه، قدوه، مثال، نمونه است.

۲_۲_ الگو در اصطلاح

در تعریف فرد الگو پذیر آمده است فرد به انطباق رفتارش با الگوهای وسیعی، آن هم در جهت هماهنگی و انسجام رفتاری با آنها، رضایت دارد.

در علوم اجتماعی الگو آن شیوه از زندگی است که منشا آن فرهنگ است و افراد به طور طبیعی در هنگام عمل از این الگوها پیروی می کنند و اعمالشان مطابق با آنهاست (قائمی مقدم، ۱۳۸۹).

۳_ مجازی

۳_۱_ مجازی در لغت

این کلمه در لغتنامه دهخدا منسوب به مجاز یعنی غیر حقیقی و در فرهنگ عمید غیر واقعی، جزا و پاداش دهنده آمده است .

۳_۲_ مجازی در اصطلاح

مجازی در این مقاله منظور فضای مجازی است که برخلاف تصور مترادف اینترنت نیست (سیاح طاهری و دیگران ، بی تا ، ص ۳۰).

فضای مجازی از نگاه دیوید بل فقط مجموعه ای از سخت افزار نیست بلکه مجموعه ای تعاریف نمادین که در قالب دادوستد، عقاید و باورها را ردوبدل می کنند .(صالحی فریزهندی، ۱۳۹۸، ص ۹)(ملکی، ۱۳۹۲)

۴_ حقیقی

۴_۱_ حقیقی در لغت

حقیقی در فرهنگ معین به معنی راست و درست ، واقعی و در فرهنگ فارسی اصلی، واقعی، راست و درست، مقابل مجازی است.

۴_۲_ حقیقی در اصطلاح

در این مقاله حقیقی منظور مقابل فضای مجازی است.

۵_ جوان

۵-۱_ جوان در لغت

جوان در لغتنامه دهخدا هر چیز که از عمر آن چندان نگذشته باشد و شاب، مقابل پیر است .

۵-۲_ جوان در اصطلاح

جوان در قطعنامه سازمان ملل متحد از سن ۱۸ تا ۲۴ سال است؛ که پس از پایان دوره نوجوانی میرسد . (طهماسبی، ۱۳۸۱، ص ۱۸)

۱- علل های درونی گرایش برخی جوانان به الگوی مجازی نسبت به الگوی حقیقی

۱-۱-۱- علل فردی

علل فردی را میتوان به چند بخش تقسیم کرد.

۱-۱-۱- سن

انسان فطرتاً و ذاتاً موجودی جمع گراست و به زندگی اجتماعی علاقمند است و همین روحیه جمع گرای اوست که باعث دوام و بقا جوامع بشری شده است. با توجه به این روحیه است که تاثیر می گذارد و تاثیر می پذیرد.

کسی که تاثیر می گذارد، نقش تعیین کننده دارد و سرمشق سایرین می شود و نفر دیگر الگو می گیرد و تاثیر می پذیرد.

کودک به رفتار والدین خود توجه می کند و فرا می گیرد، دانش آموز به رفتار معلم خویش توجه می کند و الگو می پذیرد. نکته ای که باید به آن توجه کرد آن است، کسی که الگو می پذیرد می بایست، در ابتدا آن الگو را دوست بدارد، آن الگو را خوب بشناسد و آنرا از سایرین متمایز بداند.

طفل در ابتدا فقط تقلید می کند و هر چه سن او بیشتر شود تقلید او هوشمندانه تر و دقیقتر می شود. براین اساس از هفت ماهگی تقلید کودک آغاز می شود .

کودک در ابتدا فقط تقلید می کند و به خوب و بد آن رفتار توجه ندارد در واقع تقلید او کورکورانه و بدون آگاهی و بدون معرفت است. ناهنجاری هایی که در رفتار کودکان می بینیم ناشی از همان عدم آگاهی است.

جوانان فعالیتهای اجتماعی را از طریق فضای مجازی به مراجعه ی حضوری ترجیح می‌دهند.

عمومی بودن فضای مجازی به جوانان این امکان را می‌دهد که در هر نقطه ای از جهان با آسان‌ترین روش، جدیدترین اطلاعات مورد علاقه ی خود را به دست آورند.

استفاده از امکانات فضای مجازی مزیت هایی نسبت به مراجعه ی حضوری دارد. کاهش ترافیک و آلودگی هوا، کاهش استفاده از کاغذ و هزینه های چاپ، صرفه جویی در زمان، از مزیت هایی هستند که در نهایت موجب گرایش افراد به فضای مجازی می‌شوند.

دستیابی آسان به بروزترین اطلاعات در زمینه های تخصصی در موضوعات مختلف در سطح جهان نیز از علت گرایش جوانان به این فضا است. (رحمانی، رحمانی، ۱۴۰۰، ج ۲، ص ۲)

۳-۱-۲- فضای مجازی راهی گریز از دنیای واقعی

اینترنت فضایی است که برای افراد امکان ایفای نقش، مشارکت بیشتر و اظهار نظر در زمینه های مختلف اجتماعی در سطح جامعه را فراهم می‌کند.

فضای مجازی این قابلیت را دارد که افراد می‌توانند واقعیت خود را نشان ندهند. جوانان برای گریز از دنیای واقعی و ارتباط آسان از طریق اینترنت به تبادل فکر در فضای مجازی می‌پردازند. (بیدی، شریفی نیا، حاتمی، ۲۰۱۸، ج ۴، ص ۹)

چت از آنجایی که شرایط ارتباط نوشتاری و غیر رودررو را فراهم می‌کند، به جوانان کمک می‌کند تا راحت تر به ابراز احساسات و معنویات خویش بپردازند. غیر حضوری بودن ارتباط فضای مجازی، به کاربران، انگیزه ی بیشتری برای فعالیت هایی می‌دهد که در دنیای حقیقی قادر به انجام آن نیستند یا خطر پذیری آن در فضای حقیقی بیشتر است؛ ارتباط اینترنتی در زمینه ی چت علاوه بر تقویت روابط غیروابسته به مکان و زمان، زمینه ای برای جست وجو و ارضای کنجکاوی جوانان نیز است. (بیدی، شریفی نیا، حاتمی، ۲۰۱۸، ج ۴، ص ۱۰)

۲-۲- علل سیاسی

نظام استکبار در تلاش است با وسایل الکترونیکی و ارتباطی، افکار غلط و راه خطا و روش ستمگرانه و طغیانگر خود را بر ملت ها تحمیل کند، طبق تحقیقات، اثبات شده که موسسه و شرکت های بزرگ همچون هالیوود با سیاست های آمریکا همراهی مستمر و باب میل دارند و از بازیگرها تا سرمایه گذارها، همه در جهت هدف خاصی حرکت می کنند؛ (سیاح طاهری، بی تا، ص ۱۷) رهبر معظم انقلاب در مورد این سیستم گفته اند: ((

مجموعه زنجیره ای به هم پیوسته شامل رسانه های گوناگون و اینترنت، ماهواره ها، تلویزیون و رادیو... است، که در جهت مشخص حرکت می کنند تا سر رشته تحولات جوامع را بر عهده بگیرند... اینها صهیونیست ها و سرمایه دارها می باشند که عمدتاً هم در آمریکا و اروپا هستند.)) (ولی زاده، ۱۳۸۸، ص ۴) آنها می خواهند روی ذهن ملت بعد رفتار جوانان و نوجوانان اثر بگذارند و برای رسیدن به این منظور از روش های تخریبی و روانشناسی کمک می گیرند. (جوانی، ۱۳۹۸، ص ۲۱)

کشورهای غرب پس از مطالعه دقیق حالت های جوانان که از آن جمله: روحیه قهرمان خواهی، نیاز به محبوبیت، خودنمایی، رقابت طلبی، بلندپروازی، استقلال طلبی، تکامل هوس و... می باشد، الگوهای مدرن و امروزی و جوان پسند ارائه می کنند و همچون صیادی در کمین نشسته منتظر می مانند تا جوانان در دامشان بیفتند. (قدیری نوکابادی، ۱۳۸۲، ص ۴) رهبر معظم درباره این روش می فرمایند: ((سرگرم کردن جوان ها به چیزهایی که جوان های دنیا پیش از جوان های ما به آنها سرگرم شدند و امروز دارند تاوانش را پس می دهند، کمک به نسل جوان این کشور نیست. عده ای سعی می کنند جوان ایرانی را به بهانه های گوناگون به سمت مسائل سرگرم کننده، به موسیقی های مضر و به سرگرمی های جنسی و از این قبیل سوق دهند. این همان لجن زاری است که جوان غربی و جوان آمریکایی و اروپایی را در خودش دارد غرق می کند. این تقلید کردنی نیست، در مقابل این بایستید)) (مهدی زاده، ۱۳۸۵، ص ۵۸).

دستگاه های تبلیغاتی جهان، پیام های تبلیغی خود را با زبان و قلم شخصیت های واقعی مزدور یا قهرمان های ساختگی، به هر ترتیب بر اذهان جامعه تحمیل می کنند؛ آنها گاه نیز برای به خدمت گرفتن شخصیت های واقعی و برگرفته از متن جامعه به حیل های مختلف روی می آورند، تا تبلیغات و پیام های خود را بدین وسیله به دیگران برسانند و از طرفی دیگر سخت مشغول پرورش و ساختن قهرمان و آرایش چهره هایی هستند که بوسیله آنها بتوانند جذابیت کاذب ایجاد کنند و با نفوذ کلام آنها در میان افراد مختلف، پیام خود را به مخاطبان بطور کاملی القا کنند (قدیری نوکابادی، ۱۳۸۲، ص ۴).

این سیستم های جهانی، بر اساس سود جویی و دنیاگرایی و استعمار توده ها تبلیغات می کنند و لذا الگوهای راستین و صالح که در جهت مخالف اهداف و منافع آنها گام برمیدارند، با ترفندهایی از جمله: تکذیب، تخریب و ترور شخصیتی، تفرقه، بدبینی و... آنها را کنار زده و در عوض الگوهایی می سازند که نه خود دارای معنویت و دانش دوستی و... می باشند، نه ضامن سعادت مخاطبان هستند، این الگوها فقط در جهت منافع سیاسی و اقتصادی و فرهنگی همان دستگاه تبلیغاتی کار می کنند (قدیری نوکابادی، ۱۳۸۲). نمونه ای از این سیستم شبکه های چون: بی بی سی فارسی و صدای آمریکا هستند که هنرپیشه های هالیوودی، خوانندگان لس آنجلسی و افرادی که پس از انقلاب ایران مهاجرت کردند، معرفی می کنند و از طریق مصاحبه ها و تبلیغات سعی دارند جوانان و نوجوانان را با این الگوها

همانند کنند و بطور غیرمستقیم جوانان را تشویق می‌کنند که به پیروی عملی از الگوها روی آورند (جوانی، ۱۳۹۸، ص ۱۰۲).

نتیجه

یکی از مسائل مهمی که زندگی جوانان را تحت تاثیر قرار داده، اینترنت به ویژه فضای مجازی است. به طوری که توانسته جوانان، را از الگو حقیقی دور کند، به سمت الگو مجازی بکشانند. از جمله عواملی که فضای مجازی را به الگویی برای جوانان تبدیل کرده: سن، شخصیت، درآمد و شغل افراد و اجتماعی شدن، سرگرمی، شناخت خود و کسب اطلاعات و آسان بودن برخی فعالیت های اجتماعی، گریز از دنیای واقعی می باشد؛ به علاوه نظام استکبار که سعی در تحمیل افکار غلط خود دارد، از طریق فضای مجازی با ساختن قهرمان و آرایش چهره هایی، توانسته جذابیت کاذب ایجاد کند و پیام خود را بهتر القا نماید و جوانان را بیشتر به سمت فضای مجازی بکشانند.

در مقاله «بررسی علل گرایش جوانان به شبکه های اجتماعی و پیامدهای آن بر سبک زندگی افراد» صفات شخصیتی هر کدام به طور جداگانه بررسی می شود و انگیزه کاربران را هم از علل گرایش به این شبکه ها می داند، اما در این پژوهش شخصیت در کنار سن، تحصیلات، شغل و درآمد به عنوان زیر مجموعه ای برای علل درونی گرایش به الگو بیان می شود و علاوه بران علل اجتماعی و سیاسی را هم تاثیر گذار میدانند.

۱. بیدی، فاطمه و شریفی نیا، محمد حسین و حاتمی، محمد؛ ((تاثیر فضای مجازی بر سبک زندگی))؛ ۱۳۹۶.
۲. جمشیدی، مریم؛ ((علل گرایش جوانان به الگوی بیگانه))؛ ۱۳۸۸.
۳. جوانی، محمد؛ ((رسانه های خبری در ناآرامی های اجتماعی))؛ چاپ پنجم، تهران : دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (علیه السلام)، ۱۳۹۸.
۴. رحمانی، محمد و رحمانی، رضا؛ ((تاثیر فضای مجازی بر شهرستان تاکستان «فضای مجازی فرصت ساز یا فرصت سوز؟»))؛ ۱۴۰۰.
۵. سیاح طاهری، محمدحسین و دیگران ؛ ((حقیقت مجازی) درباره فضای مجازی چه بدانیم و چه بگوییم؟))؛ بی تا.
۶. صالحی فریزه‌ندی، مینا؛ ((بررسی رابطه الگوی مصرف فضای مجازی و میزان دینداری) با تاکید بر بعد پیامدی))؛ ۱۳۹۸.
۷. طهماسبی، مهدی؛ ((چگونگی انتقال مفاهیم دینی به جوانان))؛ چاپ اول، قم :مرکز پژوهشهای اسلامی صداوسیما، ۱۳۸۱.
۸. عرب مقدم، نرگس و گرگی، عباس و جمشیدی، بهنام و شیخ الاسلامی، راضیه؛ ((شناسایی الگوی جوانان و نوجوانان و عوامل زمینه ای موثر در آن))؛ ۱۳۹۴.
۹. علیدوست ابرقویی، ابوالفضل؛ ((الگوپذیری زیر سازه شخصیت اجتماعی))؛ ۱۳۸۶.
۱۰. علیشیری، سعید و موسی زاده، احترام؛ ((فضای مجازی و نظام تعلیم و تربیت (فرصت ها و چالش ها)))؛ ۱۳۹۵.
۱۱. فرزانه، سیف الله وفلاحی شهاب الدین، راضیه؛ ((بررسی عوامل اجتماعی موثر بر گرایش به شبکه های اجتماعی مجازی))؛ ۱۳۹۴.
۱۲. قائمی مقدم، محمدرضا؛ ((درویش الگویی در تربیت اسلامی))؛ مجله معرفت، شماره ۶۹، ۱۳۹۸.
۱۳. قدیری نوکابادی، محمد حسین؛ ((نقش الگوها در امروری شدن))؛ حدیث زندگی، شماره ۱۳، ۱۳۸۲.
۱۴. محمدی، محسن؛ ((الگوپذیری ضرورت زندگی اجتماعی))؛ ۱۳۹۳.

۱۵. ملکی، معصومه؛ ((بررسی تطبیقی دیدگاه دانشجویان) رشته علوم ارتباطات) دانشگاه تهران و واحد علوم تحقیقات نسبت به فرصت ها و تهدیدهای فضای مجازی))؛ شماره ۲۳، ۱۳۹۲.

۱۶. مهدی زاده، حسین؛ ((الگو شناسی))؛ چاپ اول، قم: مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۸۵.

۱۷. ولی زاده، اسماعیل؛ ((تهاجم فرهنگی و راه های مقابله با آن))؛ معارف، شماره ۶۹، ۱۳۸۸.